

Žensko vprašanje.

Piše Márica II.



lavna, značilna poteza današnje generacije je neka nervoznost, katera je vir marsikatere pretiranosti. Marsikdo mi bo možno očital, čitajte ta članek, da sem še grozno nazaj, a vzlic temu ne preneham, ker moj namen nikakor ni, vsiljevati drugim svoje nazore, ampak le svoje misli rada izražam svobodno. Kakor navaden, umrljiv otrok solzne doline si nikakor ne prisvajam nezmotljivosti, zatorej bom hvaležna vsakemu, kateri bi me blagohotno opomnil, da tu in tam nimam prav, nasprotno pa čutim spet precej moči, braniti svoje verno prepričanje na podlagi izkušnje, ogibaje se predsodkov kakor vrag križa.

Moja »Prijateljska pisma« so mi postala nekako jednolična in dolgočasna, kajti dopisovati vedno in vedno, a brez odgovorov, to utruji človeka, zatorej predlagam, da se pod tem zaglavjem oglašajo tudi druge sotrudnice, kar bi lahko postalo vrlo zanimivo. Marsikdo pogrēša nemara v našem glasilu obravnavanje »ženskega vprašanja« in ravno v »Prijateljskih pismih« dalo bi se reševati le-to in še druga na prav priprost in zanimiv način. Seveda si usojam namigniti i slavnemu uredništvu, da nas naj ne pušča tavati po temi, da ne zgrešimo pravega pota . . .

Zakaj se naš list dotika tako malo ženskega vprašanja? Ali smo Slovenke še tako daleč nazaj za ženstvom drugih narodov, ali smo zadovoljne z obstoječimi razmerami, ali še imamo Slovenci važnejših, bolj perečih nego je žensko?

Opazovaje rešitev tega vprašanja v drugih narodih, vidi se mi že izven svojih mejâ, ženstvo se ga je lotilo prenervozno in je . . . zabredlo.

Družinsko življenje peša povsod, ne samo v nas, o čemer nas prepričuje skušnja in pa statistika. Najlepša naloga ženstva je torej ta, da razreši svoje vprašanje z ozirom na povzdigo družinskega življenja. Najlepši, naravni poklic ženske je poklic matere. Stem nikakor nočem reči, da bi se vsaka ženska naj pehala za tem poklicem, veliko je poklicanih, a malo izvoljenih, ker se naša vzgoja mnogo premalo ozira na to, da bi žensko usposobila za nje naravno zvanje. Šole se ozirajo le na razširjevanje duševnega obzorja, a vse preveč zane-marjajo srce. Na čim višji stopinji kulture pa človek stoji, temveč potreščin ima. Kaj koristi možu žena, ki je mogoče diplomirana, ki

ima volilno pravico kakor on, ako pa nima pojma o gospodinjstvu, ako nima srca zanj in za mladi naraščaj! Ako deluje javno, družino svojo pa zanemarja?

Niti zmožnosti, niti pravic nočem in ne morem odrekati ženstvu za višjo naobrazbo, a kaj bi pomagalo narodu, da bi imel vse polno ženskih doktorjev, profesorjev in uradnikov, dobrih materâ pa ne!

Življenje je drago! Kako dobro došla bo možu žena, katera bo služila vsakdanji kruh z njim! Dà, a kedo bo vzgajal otroke?

Dvema gospodoma nakrat se ne more služiti. Zanemarjati se mora ali ta, ali oni. Ker pa noče plačevati nihče svojih delavcev zastonj, zanemarjati mora mati, ki se ubija javno za življenje, svoje otroke, svoje gospodinjstvo, svoje najsvetejše dolžnosti. Prenapeta struna hitro počí in tako podleže tudi ženska kmalu prevelikemu naporu dveh poklicev, kajti čeprav je v vztrajnosti duševnih sil, v prenašanju trpljenja daleč nad moškim, vendar si pred časom obrabi telesne moči.

Čim dalje uživa ženska samostojnost in svobodo ob delu svojih rok, tem težje se potem odloči za usodni »da«, s katerim se zaveže biti pokorna možu. Seveda mora se pokoriti v javnem delovanju svojim višjim, a nima drugih skrbi razven za svoj obstanek, dočim ji nalaga zakonsko življenje mnogih, mnogih križev in težav, o katerih nima niti približnega pojma v samskem življenju. Seveda jej ostanejo tuja tudi vsa čuvstva materinske sreče, a česar človek ne pozna, po tem tudi ne hrepeni. Dostikrat pa tudi sebičnost daje srcu »po glavi«, češ, predrago, predrago se mora plačati često materinska sreča.

»Das ewig Weibliche«, ki je za žensko to, kar je jutranja rosa za cvetlico, je navadno tribut, katerega neizprosno zahteva šola in samostojnost od ženske. Hm, če je tako, potem torej ni dopuščati ženskih do višje naobrazbe? O, ne tako ekscentrično! Kaj pa da se v nemam z dušoj in telesom za duševno izomiko svojega spola, a to vedno z ozirom na družinsko življenje, z ozirom na naravno žensko zvanje. To je ženski itak prirojeno, zavrne me možno kedo. O da. Bog je človeku sploh položil v srce marsikatero blago kal, a kaj je slabejšega in nežnejšega na svetu in kaj se lažje zaduši kakor ravno kal?

Prvo podlago in čut za družbinsko življenje mora dobiti otrok nevedoma že v domači hiši od svoje prve učiteljice-matere, katera lahko deluje najvplivnejše. Vaditi se mora prave krščanske ljubezni in nrvnosti, katero je naš moderni duh prodal kakor starino. Govekarjev roman »V krvi« igral bi ravno tako lahko na kmetskih tleh

kakor v salonu. Povsod se kršijo najsvetejša prava, človek nima več zaupanja do družinskega življenja, katero je namesto luke miru vzburkano morje najtužnejših prizorov. Sebičnost odteguje posameznika obči ideji človeštva, podé ga za lastnim užitkom.

Tukaj in ravno tukaj, slovensko ženstvo, čegar blagor je moj blagor, čaka te lepa naloga. In vi, človekoljubi, kar vas je, podpi-rajte nas, da se ji odzovemo v napredek naroda, v svojo čast in v podkrepljenje starih tradicij krepostne slovenske žene.

Tako si mislim žensko vprašanje jaz. V podrobnejo razpravo se nočem spuščati danes. V »Prijateljskih pismih uredništvu Slovenke« lotiti se hočemo svoje skupne naloge. Katera vrlih sotrudnic se ji odzove najsjajneje, ¹⁾ laska si lahko že naprej s slavo nevenljivega spomina.



Prijateljska pisma uredništvu „Slovenke“

Piše Márica II.

V.

Slavno uredništvo!



Da potovanju sem ... »Danes tukaj, jutri tam«, a povem Vam, da bi iz vsega srca rada ostala vedno tukaj, kjer sem sedaj, kjer Vam pišem to pismo. Pa zakaj? ... Oh, tukaj je jedino mesto, kjer zrem svet v celo drugi luči, vse, kar me sreča, vidi se mi tako popolno, tako lepo, kakor nikjer drugje. Morda porečete, da ni možno, a vendar je tako ...

Vidite, a na potovanju sem iztaknila marsikaj, kar me jezi in boli. Tudi to pismo Vam ne prinese nič dobrega, čeprav ste menda mislili, čitaje uvod, da bom krenila s svojega navadnega pota ...

Oh, ta nehvaležni tujec! Ob žuljih našega naroda se živi, a pravice mu vendar odreka vse in to kar nalašč. Proti severu je »Verkehrssprache« nemški jezik, proti jugu pa laščina. Seveda je v interesu južne železnice, da znajo njeni uradniki več jezikov, in zakaj se ne ozira tudi na nas in vsaj na naši zemlji morali bi biti slovenski napisi na prvem mestu. Zakaj je tako, recimo na Ogorskem? Slovenci smo pač vse preveč pohlevni. Za ovčice je dandanes slabo,

¹⁾ Nadejamo se mnogo zanimivih pisem.

(Op. ured.)

Po ovinkih.

Oh, vzemi dekle prstan — znamenje ljubavi — »Dà, dà, ljubezen to pomeni brez presledka,
 Brez konca je, iz čistega zlata kovan Sedaj pa, fantič, čuj besedo mojo ti!
 In kakor on, ljubav je moja, to se pravi... Glej, kakor prstan tvoj, ljubav je brez začetka,
 Kaj bom razlagal, saj pomen je itak znan. Katera meni v dnu srca za te gori. . . .«

Màrica II.



Žensko vprašanje.

Nekaj besedi v odgovor Màrici II.



Oprej Danica, zdaj Màrica II., vpoštevaje se vè v prvi vrsti našo vrlo g.dično urednico, ki vedno in povsod širi, zagovarja in povspešuje žensko vprašanje. Izvestno je še mnogo, mnogo drugih umnih ženà, ki odobravajo in se zanimajo za ta nov pojav v našem življenji, pa nikakor ne pridejo do tega, da bi izjavile jasno svoje mnenje.

Žalibog, da imamo Slovenci razven perečega ženskega vprašanja še mnogo drugih nerešenih vprašanj. Tako je gospodarsko, jezikovno, šolsko in nebroj drugih. Vprašanja so tu, a kdo jih razmotriva? Kdo rešuje?

Ubogi Slovenci imajo toliko lastnega posla, da se vtegnejo bore malo brigati za žensko vprašanje in vendar ni to tako malenkostno, da bi prešli kar mimo njega na dnevni red. Pa saj je to naš posel, tiče se nas, nas boli, tedaj je tudi umestno, da se v prvi vrsti same pobrinemo, da si same pomagamo. Zato kličem vsem: Katera le čuti v sebi zmožnost, naj le deluje javno, ne gledaje na levo ni na desno.

Ali smo res samo zato na svetu, da kuhamo, peremo, šivamo? Kje pa je naš najboljši del, naš duh? Ali ni treba tudi njemu hrane, ali naj naša čutila otrpnejo, naš duh zamre? Skušnja nas uči, da je vsestransko izobrazena in duhovita ženska tudi krepostna, kajti premalenkostne se jej bodo zdele ljubezenske spletke in prazno besedičenje.

Dragi čas, kojega trati tesnosrčna in v ozkem obzorji vzgojena žena, za kričeče toalete in prazne posete, kjer se zabava na račun dražih nenavzočih prijateljic in prijateljev, ali na kakem prepovedanem rendez-vous, porablja izobrazena žena mogoče s čitanjem podučljive knjige, s pisanjem, z nabiranjem v dobredelne namene, ali predavanjem

v korist te ali one naprave. Pri tem pa gotovo ne trpi njeno gospodinjstvo in svojih materinskih dolžnosti tudi ne zanemarja. In kako bi neki? Saj jej srce plamti za vse blago in plemenito. Če je tedaj vse njeno stremljenje obrnjeno le v to, da bode tudi ona koristen ud človeške družbe, posveti pač v prvi vrsti sile svojega uma onim, ki so jej najbližji, svojim dragim in svojemu domu. Umela bo umno voditi in vrediti svoje družinske razmere in vzgledno vzgajati svojo deco, ker ve, kak dragocen zaklad je naš up, naša mladina.

Če se pa ženska posveti posebnim naukom, je ali zelo nadarjena, ali pa jo silijo v to družinske razmere. Slab človek je oni, ki nasprotuje ženski izobrazbi in samostojnosti. Pač nevredno je moža, da vidi v ženski tekmovalko. Saj se ponaša z duševnimi vrlinami. Zakaj se ne popne višje in višje, kamor je ženskim nedostopen uhod?

Ah kako malenkostni so se mi videli oni odvetniški uradniki, koji so sprejeli resolucijo, da bi notarji in odvetniki zabranili ženskim ustop v odvetniške pisarne. Moj Bog, ali smo v prosvitljenem devetnajstem stoletju, ali pa tavamo v tmni srednjega veka, kjer se mož, k r o n a s l o v s t v a, kakor se je sam nazival, peha za službo pisarja. Tej besedi ni treba komentarja.

Čitali smo dovolj žalostnih slik in videli toliko nesrečnih izgledov v življenju, da res ne vem, koga še veseli ta posel. A še tega ne privoščijo ženski.

G. Marica navaja mej drugimi v »Slovenki« št. 22. str. 513: »Šole se ozirajo le na razširjevanje duševnega obzorja, a vse preveč zanemarjajo srce«. Da, to je britka istina! Če le pomislim na ona suhoparna, dolgočasna šolska predavanja. Vse pusto, stvarno, objektivno. Nihče se ni nikoli dotaknil one nežne strune, nikdo ni iskal poti do srca. Kaj je neki srce pedantnim, sitnim profesorjem? Del telesa, kakor kateri drugi. In vendar ni tako! Saj se da ono voditi, brzdati, blažiti. Zato dvomim zelo, da bi bilo učiteljsko osebje pripravljeno nastopiti velevažno nalogo vzgoje, ko je srce prazno, brezčutno za plemenite ideje; pač pa polno slabih naravnih nagonov, kakor zavisti, sebičnosti, samoljubnosti.

Nadalje piše g. Marica II., da molči na vprašanje, kje dobiti učiteljskih moči, da bi zadovoljno in zgolj iz ljubezni do stvari podučevale in vzgajale narod v nedeljskih sestankih na kmetih! Pri vseh vaših modrih vprašanjih in odgovorih, vidite se mi vendar le silno idealni, ker si upate še kaj tacega misliti. Vidite, meni se pa zdi umestnejše, da bi mej šolskim poukom vzporedno s čitanjem, zgodovino, priprostih nalogah, ročnih delih in sploh vedno, kjer je le možno

učiteljice uplivalo in napeljevale na to, da dobimo s časoma samostojnih, zavestnih ženâ.

Vprašanje je pa, koliko jih je zmožnih za tako delovanje? Kakor smo že omenili, so šole jako pomanjkljive in nedostatne.

Večinoma učiteljev in učiteljic je takih, da ko dokončajo študije in imajo diplomu v žepu, obesijo vse učenje na klin. Daljne izobrazbe se jim zdi, da ni treba; saj se pride se spričevalom že daleč naprej. In kako malo se zna, ko se ostavi učiteljščê!

Govoré o daljni izobrazbi ženskih, pride mi na misel, da je g. Marica II. omenila v enem svojih prijateljskih pisem »uredništvu Slovenke«, kako ne govore nekateri možki se ženskami družega, nego puste fraze. Mislite, da so samo ženske temu krive? Niste nikoli pomislili, da morda sami družega ne znajo in da so primorani pri vsaki priliki rabiti onih par naučenih fraz, da ne pridejo v zadrego. Pa ne vsi, da veste to so večinoma tisti, ki dolže žensko nevednosti in lehkomišljenosti. Da, duhovit, izobražen mož bo vedel vedno uplesti žensko, če je ta le količkaj razvita, v vsak pogovor. Če pa on govori same neslanosti, mu mora tudi sama s takimi odgovarjati.

Sploh pa bi ne bilo čuda, če bi znal možki kaj več govoriti in filozofirati. Saj prebrska gotovo vsak dan vsaj tri, štiri časopise. Končno mu mora venvar kaj ostati, da zamore potem kazati svojo naobrazbo in večje duševne zmožnosti (sic!) nego se pripisujejo ženski. Koliko pridobijo možki tudi s tem, da so veči del v družbi. Saj se v občevanji z omikanci širi naše obzorje!

Nasprotno pa ženska, če se tudi peča sè znanstvom in umetnostjo, odtegujejo jo vendar razni drugi posli, da ne utegne tako temeljito reševati vseh časovnih vprašanj. V družbe se ve, tudi ne sme zahajati, kjer bi poslušala, ali sama povedala svoje nazore. Da, da, tlačijo nas še k tlam neumni predsodki, ali s časoma se znebimo i teh ter se vzdignemo prosto na perotih prosvete in svobode!

Ker že odgovarjam, dovoljujem si vprašati cenjene čitateljice in čitatelje: Upliva li blagostanje na značaj in samostojnost ženske? Marija Ana.



Nekaj o ženskem vprašanju v odgovor Mârici II.

Dovotite mi, gospica Mârica II., da Vam kratko odgovorim na Vaša duhovita pisma. Prebirala sem vsa z velikim zanimanjem ter našla v njih mnogo dobrih, jedrovitih misli.

Prav pravite, da se me Slovenke silno malo brigamo za toli važno žensko vprašanje. Tudi »Slovenka« je v tem smislu do sedaj premalo storila, a tega smo same krive, ker se premalo zanimamo za najvažnejše. »Slovenka«, katera zahaja med narod, naj tam pripoveduje našim ženam, da tudi one imajo svoja prava, seveda pozabiti ne smemo, da ob enem silno važne dolžnosti.

Ugaja mi Vaš migljaj, kako bi se temu pomagalo.

Kaj menite, ali bi ne mogla naloge rešiti «gospodinska društva» katera naj bi se ustanovila vsaj v večih krajih? Smoter teh društev naj bi bil naučiti naše ženstvo praktično gospodinjiti in vzgajati deco. Namen naj bi bil tudi izobraževalen, kar bi se doseglo s primernimi predavanji. »Ženstvo naj bi se budilo k zavednosti, da je tudi ono člen človeške družbe, kateri mora isto tako uspešno delovati kakor mož. Budila naj bi ta društva narodno zavest in ponos naših žena.

Vse napreduje, a me da bi zaostale, ko mimo nas vse hiti? Ne, nikakor, tudi me vržimo se v hiteče valove napredka, da pokažemo svetu, našim potomcem, da smo tudi nekaj dosegle v prosvitljenej dobi devetnajstega stoletja.

Do svidenja!

Feodora.



Književnost in umetnost.

Fenomenalen vspeh je doseglo francosko poetično delo *Cyrano de Bergerac* od M. Rostanda. Figaro piše o tej stvari:

»Poetje so sedaj jako srečni. Dolgo, dolgo še niso imeli takega praznika. Moda, ona nestalna moda, se jim smehlja in frivolna boginja si podaja roke z Muzo. Največji vspeh, kakoršnega ne pomnimo že dolgo dolgo, je doseglo Rostandovo poetično delo: *Cyrano de Bergerac*. To imenitno delo pa ne triumfira le radi svoje dramatiške oblike, ampak poezija triumfira že sama na sebi brez vsake pomoči, tudi brez scenerij in brez talenta igralcev.

V Odeonu se čitajo enkrat na teden poezije sedanjih pesnikov in vsakokrat je dvorana polna entuzjazmiranih poslušalcev.

V Bodinière — zopet triumfujejo poetje. Organizovala so se nekaka predavanja brez vsake druge muzike, razven muzike — v verzih. Tu predstavlja predavatelj kakega pesnika ali ga razlaga; kak umetnik čita kak izbran spis.

Tu občinstvo prihaja, plačuje, je zadovoljno in aplavdira. To je res nekaj posebnega a ob enem jako veselega, kajti to ni samo moda, ki bi že bila vredna hvale; to je že simptom.

»In jaz pojdem, nič ne bo ...«

»A pomisli, lačna sva ...«

Zasmijala se je tiho, a grozno, potem vzdihnila in stopila iz veže, iskat ljubezni radi glada ... Ljubezni?!



Vmaknite se ...

Vmaknite se v megleno tmino	Da mí modrina ta ne laže,
Strah, dvom, nepokoj in skrbi;	Ki solza tiha jo kali,
Pustite srečo mi edino,	Ki ljubav meni sladko kaže,
Pustite sladko vero mi:	Obeta mirne, srečne dni.

Čemu zatorej vé težite
 Trapéče, temne me skrbi;
 Jaz vem, da ljubi me — bežite
 Vmaknite v tmo se toraj mi!

Dvórska.



Žensko vprašanje.



Velecenjena gospica urednica!

Naša c. sotrudnica gosp. Mária II. se je izrazila v 22. št. Slovenskine nekoliko o ženskem vprašanju, želeč, da bi se i kedo iz kroga čitateljic oglasil za pro in contra, da bi se odprla tako rekoč debata o tej stvari.

Dovolite mi, cenjena gosp. urednica, da Vam povem jaz skromno svoje mnenje. Seveda naj ne bode s tem nikakor rečeno, da je moj pot jedino pravi pot, vendar pa mislim, da več glav več vé in stvar od več strani razsvetljuje in razmotriva, kakor to more storiti jedna sama. Tedaj izvolite spoznati tudi moje besede le za mal kamen v prispevek veliki palači — žal, do sedaj le zračni palači ženskih idealov in teženj.

Gosp. Mării II. se pač pozna vpliv Ellen Key-eve, ali ni tako? Ali se je morda samostojno rodilo isto naziranje v hčeri švedskega severa in slovenskega juga? O tem nam zna najbolj povedati gosp.

Marica II. sama. Onim c. čitateljicam pa, kojim ni znana Ellen Keyina brošurica »Zlorabljena ženska moč« (Missbrauchte Frauenkraft — Ein Essay von Ellen Key — deutsch von Therese Krüger — Verlag von Albert Langen) naj bode povedano to-le. Vsa ženska moč, vsa ženska energija se koncentruje le v ljubezni. »Zgodovina žene je ljubezen«, to je njen motto. Pravi delokrog ženske je ob domačem ognjišču, vzgoja otrok, podrejenje pod moževo oblast. Ženski pioniri so tedaj zašli na napačno pot, hoteč vpeljati ženstvo v vse stroke, koje smatrajo možki dandanes še za svoj privilegi. Ženske naj iščejo svojo delavnost jedino le na vzgojevalnem polju. Ženske niso storile do sedaj nič manj za razvoj kulture, nego možki. One so razvile in razvijajo čutenje (Gefühl, Gemüth). Ito je bilo pa za splošni napredek neobhodno potrebno. — Potezajo naj se pa ženske le za vlastinsko pravico in za polnoletnost, da gledé svoje osebe ne bodo stale na isti stopnji, kakor otroci in idijoti.

Vse drugo je — humbug.

Ellen Key-ine besede se čitajo pač prav lepo in prepričevalno, vendar se mi pa dozdeva, da se ozira premalo na realno življenje. Morda je le malo ženskih, ki ne bi spoznale, kako važno vlogo igra baš ljubezen v ženskem življenju. Katero dekle bi pač ne hrepenelo po osrečujočem zakonu, po blaženem materinstvu? In smelo trdim, dekle, ki si tega ne želi, ni organično normalno razvito. Naj si bode še tako lepa, prikupljiva in duhovita, naj bode še tako blagega srca, vendar ji manjka to, kar da ženski uprav še le ženski pečat.

Toda dovolite mi vprašanje. Je-li poleg vsega tega možno ženski živeti ob sami ljubezni? Odgovor je kratek — ne. Poleg idealne ljubezni treba ženski za to posvetno življenje veliko, oh kako veliko prav realnega, materijalnega, za koje si mora često sama skrbeti. Nadalje tudi ni vsaki ženski usojeno zatekati se v mirni pristan zakona. Število neomženih deklet raste od leta do leta. Seveda pripisujejo nasprotniki ženskega gibanja krivdo le ženskim samim, češ, možki se bojé emancipirane žene. Oh, kaka zaslepljenost! Bojé se, prav istinito se bojé, ali česa? Ženske potratnosti, ženske koketerije in zabavoljubnosti se bojé in po pravici. Samo poglejmo, kako živijo ženske imovitih slojev. Drvé od veselice do veselice, skrbe jedino le za svojo — oh često le predragoceno toaleto, ne meneč se ni za svoj dom, ni za svojo deco. Za kuhinjo in hišo skrbe kuharica in hišina, za deco pestunja in šola, a madame le reprezentuje. In luk-sus se širi od leta do leta v širših krogih.

Koliko več požrtvovalnosti, koliko več udanosti za dom, za soproga in za deco se pač dobiva pri ženah neimovitih slojev, kjer

mora gospodinja sè skrbno varčnostjo podpirati moževo prizadevanje, ali kjer mora z delom svojih rok tudi gmotno podpirati skromno gospodarstvo. Nikjer pa ne vidimo, da bi delo odvrčalo take žene od doma in od svojcev. Ne, prav nasprotno, še bolj se čuti priklenjeno, še bolj ljubi te mile prostore okrog domačega ognjišča, čim bolj se mora za nje žrtvovati. A to so žene neslobodne, neemancipirane, ki često morda niti pojma nimajo o ženskem vprašanju. Ali bi res delo tako čisto drugače uplivalo na žene zavedne in slobodne? Tega si vendar skoro misliti ne moremo. Pač si pa lahko mislimo, da se možki ne bodo več tako bali zakona, če jim žene ne bodo le pomogle trošiti, marveč tudi pribavljati. Sicer pa tudi mislim, da žena, ki koncentrira svoje moči v poklicu, ne bode imela ni časa, ni pravega smisla za potratnost in gizdavost modernih dam. In to naj bi možki svet posebno uvaževal.

Toda vrnimo se zopet k onim ženskim, kojim ni bilo dano razvijati svojih najbolj naravnih zmožnosti kot soproga in mati in kojim tudi nemile rojenice niso položile zadostnega kapitala v zibelj, da bi bile vse žive dni srečno preskrbljene. One morajo delati, da se preživijo. Ali naj jih silimo v poklic, koji jim ne prija? Zakaj si ga ne bi smele izbrati po svojem okusu in po svojih zmožnostih? Svoje ženstvo morajo zatajiti, ker jih usoda k temu sili. Vso svojo moč in energijo morajo tedaj koncentrirati do cela v svojem poklicu, torej odpade tudi ta ugovor, da služi delujoča žena dvema gospodarjema. Ali ni tedaj človeštvo dolžno odškodovati jih vsaj kolikor možno za bedo, koja jim povzročuje njih samski stan, kar bi morale najbolj vedeti ženske à la Marholm in Key. Samo radi teh zapuščenih sirot — in če bi bila prav samo jedna — je naša sveta dolžnost, da se potezamo za ženske pravice.

Toda dalje. Očita se ženskim omoženim, da se ne morejo vdati svojemu poklicu tako z vso dušo in telesom, ker jih vežejo skrbi in dolžnosti na dom. Prosim lepo, koliko je pa možkih, ki se vtapljajo tako čisto v svoj poklic, da razun njega ne morejo nič čutiti, nič misliti, da jim je vse življenje le poklic? Ali ne vidimo vsaki dan, da imajo i možki vsaki svoj poseben sport in spleen, ki jih bolj zanimiva in veže, nego vse dolžnosti in brige njegovega stanu, ki mu služi le za molzno kravo.

Vglabljaajo se v svoj poklic le nekateri izvoljenci, kojim je dana energija in krepka volja preko meje navadne povprečnosti in — geniji. Da, tu smo zdaj — geniji! Genijev je bore malo.

Peščica jih je mej možkimi, in peščica mej ženskimi. Vsa kultura, vsa veda, vsa umetnost napreduje povprečno le počasi. Le že-

njalni človek jo spravi kar za skok naprej. Človeštvo pa je odgovorno za vsak geni, ki se pogubi v nepovoljnih razmerah. Odgovorno je tudi za toliko in toliko ženijalnih ženskih, ki so odrevenele, prežejale, gladu, umrle poleg šivanke in kuhalnice, potlačene v malenkostne, vsakdanje razmere, v kojih ni mogel razpeti njih genius svojih kril.

Če ne bi bilo nič drugega, vsaj radi teh ženijalnih ženskik treba odkazati ženskemu spolu vse iste pravice, ki jih vživa le možki spol. In če bi rodilo vsako stoletje le jedno samo ženjalno žensko, radi nje, in zbog radi nje bi morale biti slobodne tudi vse druge ženske da je omogočen razvoj njenega veleuma. (To priznava celo Ellen Key).

Zato so ničevi in malenkostni vsi oni ugovori naših nasprotnikov, ki se drže starih tradicij, da bodi ženska možu pokorna. Slobodna bodi žena, enakopravna možkemu tovarišu. Sama naj si izvoli pot, ki njej najbolj prija, po kojem stopa ponosna, samozavestna.

Svojemu naravnemu poklicu kot mati in soproga se ne odreče žena nikoli, za to je že preskrbljeno. Proti svoji naravi ne more nihče ničesa storiti in Evine hčere ostanejo na veke Evine hčere po nepremenljivih pravilih majke narave, ki ne mara pogube svojih stvorov, namreč jih hoče ohraniti in pomnožiti.

To, cenjena gosp. urednica, je moje naziranje. Povedala sem sicer samo nekaj v glavnih potezah. Koliko več bi se dalo še povedati. Pa naj bode dosti za danes, za prvo moje pismo. V prihodnjič morda še kaj več, morda kako treba delo vrediti, da se ga morejo vdeležiti tudi soproge in matre, ne da bi škodo trpel njihov dom in ne da bi počila prenapeta struna, kakor se je izvolila izraziti gosp. Märica II. Za sedaj naj pa odložim pero, nadejajoča se vašega priznanja.

A zdaj naj pa pridejo moji nasprotniki-nazadnjači ter naj kličejo svoj anatema.

Bodite mi srčno pozdravljena.

Danica.

Velecenjeni sotrudnik »Slovanskega sveta« — Božidar Tvorcov — je pisal v 21. št. o ženstvu članek, kateri je imeniten odgovor na žensko vprašanje in zato ga tu-le ponatiskujemo doslovno:

Pred nami sta dve prezanimivi knjigi o ženski odgoji i obrazovanju. Knjigi si nekoliko protivorečita, pa tudi druga drugo dopolnjujeta ter se tako predstavljata kot jedno celo. Prva je izšla na ruskem jugu — v Jekaterinoslavu l. 1897. izpod peresa umne ženske i goreče zastopnice svojega spola — kneginje E. Kudašove pod zaglavjem: »Umstvenija sposobnosti ženščini«. Ima 121 str. in 8^o i velja

1 r. 50 k. Druga pa je Petrograjčanka tekočega leta: »Žensčina-advokat«. Obseza 157 str. in 16⁰ ter stoji 80 kop., napisal pa jo je N. Zinčenko.

O ženski prosveti pri vas v naših dneh mnogo govoré. Slovenke so si omislile celó svoje glasilo tam nekje na obalih Adrijatike. A negledé na vse to, verjemite mi, da smo v tem obziru vas tukaj prekosili daleč, predaleč. Pri vas je mnogo filozofije, dela pa skoro čisto nič; pri nas pa je vsega dovolj: besedičenja ne pogrešaš, delo pa je vidno po vsej Rusiji, kjer je razsejano na stotine ženskih gimnazij i progimnazij, o kojih pri vas nimate niti zdravih pojmov, da ne govorimo o drugih vzgojilnih zavodih ženskih z odtenkom starodavnih predpravíc stanovskih itd. Pri vas še pogostoma debatujejo o glavni smeri ženski ter večina meni, da je žensčini jedino prilično mesto doma, v družini, v kuhinji, v shrambah itd. kot oskrbnici doma, domačih poslov i gospodinjstva; pri nas pa o takih rečeh uže nekako ne govoré, pa če še govoré, se nad njimi smejo ter pravijo, da mlajijo prazno slamo: tudi domovinstvo više poštevá žensko umno, nego neumno. Tudi o materinstvu se pri nas uže malo prepirajo, kajti tudi menijo, da omika materinstva ne izključa: daj Bog le plodovitosti več i mnogo uma — razuma, potem pa tudi materinstvo ostane na svojem vrhuncu na hasek družine, na prid človeštva. Bez olike plodovitost pa nič ni pravo materinstvo, pač bi bilo to nekako živinsko samstvo — samčestvo, katero bi imelo svoje predstavitelje ne v možeh i ženah, a v samcih i samkah.

Hvalisati le plodovitost brez oblagoroženja uma i srca je stara navada i princip Napoleonovski, kateri je mislil, da je dekletu pač dovolj, če zna čitati, šteti i pisati precej dobro, po pravilih ortografije rodnega svojega jezika. Dalje, Napoleon je zahteval za dekle še nekaj geografije i historije, pa ni dopuščal, da bi ženske znale kak inozemni jezik, a latinščino jim je pa kar naravnost prepovedal. Žena je naša lastnina, torej pač ne gre prepirati se radi kakega ravnopravja. Le puhle misli, splošne ideje i nedostatek obrazovanja dovodijo žensko do fantastičnega samomenja, da mora biti ravnopravna z moškim. Tako je menil Napoleon I. To je bila velika glava, umna i modra glava. Tudi o ženskih je marsikatero dobro zadel, pa le za svojo dobo. Vsaka doba pa ima o rečeh svoje pojme. Napoleonov feminizem bil je na svojem mestu pred sto leti; sedaj pa le malo, ali pa nič ne velja, i naši feministi se nad njim takoj posmehujejo i celo rogajo. N. Zinčenko to sam prav dobro zna, dasi Napoleona v svoji razpravi ne pozablja; vé tudi to, da se sedaj vsa Rusija zanima ne

plodovitostjo i domovitostjo žensko, pač pa visokimi tečaji za ženske — filozofskimi, medicinskimi, a v poslednji dobi celo selsko-gospodarskimi. Ravno mu je tudi znano, da niso daleč oni časi, ko celo vse učilišča otvorijo svoja vrata ženskim, kar je v Švici postalo uže davno meso.

Kneginja Kudašova pa o Napoleonovih ženskih nazorih nič ne govori i s svojim prosvitljenim umom i jasnim vzgledom na žensko seveda nič podobnega govoriti ne more. Pač pa navaja mnogo dejstvij iz stare zgodovine, pa tudi merodavne izjave novejših časov, katere svedočijo o tem, da je najizdatniše sredstvo povišati moški um — razvijati um ženski, kajti ženska odgaja i uči maloletno deco. Deklici se morajo učiti ravno tako dolgo, kakor fantiči. Tudi intenzivnost i uspešnost ženskega šolanja ne ustopa moškemu učenju, naj si bo to kakoršnega koli razreda, male, srednje ali visoke šole. Če je ženski um zares bolj slab, nego um moških, je pač tem bolj potreba, razvijati i gojiti ga, da bi se vsaj nekoliko upodobil moškemu idealu. Torej bi se morala tudi dekleta učiti bolj vestno i ravno takó dolgo, kakor se uče fantje — do 25. l. svoje starosti, med tem ko sedaj nekatera dekleta končajo svoje likovanje — obrazovanje uže kakih 16—17 let, potem pa nastopijo prav za prav specifično žensko karijero: plešejo, vizitujejo, se oblačijo i zopet slačijo s tem, da bi se znova pale nališpale... Odgajajte tako fante, kaj bo iz njih? prav strupeno povprašuje svetla kneginja. Če bo ženska prebrisanega, bo tudi bolj umela — razumela svojo kletvo, svoj obet (obljubo) i svoj npravni dolg, svojo družbinsko dolžnost, kratko: ne bo samo možbeseda, ampak bo tudi žena-beseda, beseda tvrdna, zavedna, prepričana, sveta beseda. Če še pribavimo, da je v knjigi Kudašove še nekaj prav mičnih životopisov takih ženskih, katere so tako ali inače pospeševale žensko emancipacijo, bo pa navedeno menda vse, kar povišuje i pridava ceno predmetu našega poročila.

Knjiga Kudašove je izšla še lanskega leta; nam pa je došla v roke še le pred nekoliko dnevi, da i stolična kritika izpregovorila je o njej še le nedavno. Tako n. pr. v 40. št. Šarapovega »Russk. Truda« neki S. Leo med drugim pravi o njej: »Eta kniga možet zastavit (primorati) zadumatsja i starago pedagoga i juncá (mladeniča, mladega); no ljubitelnci mopsov i nopornija dami (afektovane leptice) ne naidut vozmožnim davát etu knižku svojim Mimočkam i, voobščé, deržat v svoem buduarje«. Slovenke pa mopsov ne ljubijo i ponosne prostostjo svojega naroda se tudi nekaterega radikalizma ne morejo i ne smejo izogibati.